

กฟผ.กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

EGAT and Life Quality Development of Communities in Mae Moh Power Plant, Mae Moh District, Lampang Province

ณรงค์ศักดิ์ คุณูปถัมภ์^{1/}

Narongsak Kunupatum^{1/}

Abstract: The longstanding environmental conflict since 1994 between the Mae Moh villagers and the Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT), which runs a local lignite mining and power generation, has never been satisfactorily solved. Although, the Mae Moh power plant has installed high-efficiency flue gasdesulfurization (FGD) to remove sulfur dioxide together with quality control measures in accordance with international standards and has also established a public relations agency to strengthen its relationships with the surrounding communities with a community development fund at least 400 million baht per year approved by the Cabinet, the problems have continued to persist even with more new problems. This can be seen from many litigation cases put forth by families against the plant, asking it to pay for the damages and many objections to its mining activities. This study has proposed the holistic approach to manage the fund for improving the environments of the communities around the plant and public relations. The approach is based on sufficiency economy, the King's philosophy, which is in accordance with the geo-social circumstances, culture and traditions of the communities. The communities are culturally diverse and dynamic which can adopt the policies and activity plans for societies and environments. The power plant is an exemplary management model that can be put into implementation leading to cooperation and a win-win situation.

Keywords: Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT), life quality, Mae Moh power plant

^{1/} กองโยธาและฟื้นฟูสภาพเหมือง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จ.ลำปาง 52000

^{1/} Civil and Restoration Division, Electricity Generating Authority of Thailand, Lampang 52000, Thailand

บทคัดย่อ: ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะต่อโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ในผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านมลภาวะยังไม่เป็นที่ยอมรับและพอใจของชุมชนมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา แม้ว่าโรงไฟฟ้าแม่เมาะได้สร้างเครื่องกำจัดซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (FGD) และนำมาตรการควบคุมตามมาตรฐานสากล ระบบบริหารงานคุณภาพ มาใช้ในการดำเนินงานภายในโรงไฟฟ้าแม่เมาะแล้วก็ตาม มีการจัดตั้งหน่วยงานมวลชนสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนโดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อีกทั้งยังได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชน ซึ่งได้รับการเห็นชอบจาก กรม. เป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่าปีละ 400 ล้านบาท แต่เหตุใดจึงยังไม่ประสบความสำเร็จแต่กลับจะเพิ่มปัญหาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอีก ดังจะเห็นได้จากการฟ้องร้องเรียกร้องความเสียหายจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะและคัดค้านกิจกรรมการทำเหมืองถ่านหินลิกไนต์ ตลอดจนผู้เขียนได้เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะและหน่วยงานมวลชนสัมพันธ์แบบครบวงจรในลักษณะองค์รวม (holistic) ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของชุมชน โดยการนำหลักปรัชญา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ บนพื้นฐานของลักษณะภูมิประเทศและวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนชาวอำเภอแม่เมาะที่มีความหลากหลาย (diversity) และเป็นพลวัต (dynamic) ผสมผสานกับนโยบายและแผนกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กฟผ. เป็นตัวแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมนำไปสู่การมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกฝ่าย (win-win solution) ผลการศึกษาพบว่า ความรัก ความสงบสุข ความสามัคคี ความสมานฉันท์ มีการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนโดยรอบพื้นที่โรงไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ชุมชนชาวอำเภอแม่เมาะสามารถพึ่งตนเองได้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและสามารถใช้ต้นแบบความสำเร็จของการบริหารจัดการไปปรับใช้กับชุมชนอื่น เป็นรากฐานให้กับคนรุ่นต่อไป และพัฒนาประเทศในอนาคตสู่ความมั่นคง และยั่งยืนอย่างสมดุล

คำสำคัญ: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย คุณภาพชีวิต โรงไฟฟ้าแม่เมาะ

บทนำ

กรณีปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนที่อาศัยอยู่พื้นที่โดยรอบโรงไฟฟ้ากับโรงไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่เกิดขึ้นตลอดมา โดยเฉพาะโรงไฟฟ้าแม่เมาะซึ่งใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า แม้ว่า กฟผ.แม่เมาะเองจะเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังแล้วก็ตาม ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับและพอใจกับชุมชนเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจจะมียุปัจจัยและสาเหตุสำคัญหลายประการด้วยกัน ประเด็นสำคัญที่ชุมชนใช้ร้องเรียนมาอย่างต่อเนื่อง คือ ผลกระทบของมลภาวะด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อากาศ ฝุ่น กลิ่น เสียง แรงสั่นสะเทือน และน้ำอันเป็นสาเหตุสำคัญต่อการเจ็บป่วยด้านสุขภาพของประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะ ดังจะเห็นได้จากการตัดสินใจของศาลปกครองชั้นต้นจังหวัดเชียงใหม่ล่าสุด เมื่อวันที่

5 มีนาคม พ.ศ. 2552 ให้ กฟผ.แม่เมาะ จ่ายค่าชดเชยให้กับกลุ่มราษฎรสิทธิเครือข่ายผู้ป่วยแม่เมาะ นอกจากนั้นยังมีประเด็นปัญหาเรื่องมาตรฐานของคุณภาพชีวิตราษฎรที่ยังมีความยากจนอยู่ ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ที่มั่นคงเพียงพอต่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ประเด็นความไม่เท่าเทียมกันเมื่อเปรียบเทียบกับพนักงาน กฟผ.และความเจริญเติบโตของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ที่มีทั้งสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครันจนเป็นที่น่าอิจฉาของบุคคลทั่วไป การใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ซึ่งได้แก่ ถ่านหินลิกไนต์ปีละประมาณ 15 ล้านตันต่อกำลังผลิตไฟฟ้า 2,400 เมกะวัตต์ในอัตราส่วนร้อยละ 14 ของกำลังผลิตทั้งประเทศ ทำให้ชุมชนมีความรู้สึกถูกเอารัดเอาเปรียบจาก กฟผ. ที่ไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาชุมชนให้กับผู้เป็นเจ้าของดั้งเดิมและสร้างความเจริญเติบโตในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานและด้านสาธารณูปโภคอื่น ๆ อย่าง

เด่นชัด ทั้ง ๆ ที่ชุมชนแม่เมาะเองเป็นผู้เสียสละเพื่อให้คนไทยทุกคนมีไฟฟ้าใช้และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง มีความทันสมัยเทียบกับอารยประเทศอื่น ๆ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประกอบกับแนวคิดที่จะจัดเก็บรายได้จากโรงไฟฟ้าที่ใช้เชื้อเพลิงต่าง ๆ มาจัดตั้งเป็นกองทุนไฟฟ้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการบริหารตัวใหม่ของรัฐบาล ในการเข้ามาแก้ไขปัญหารองเรียนของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่โรงไฟฟ้า โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของชุมชนที่ดีขึ้น จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่โรงไฟฟ้าโดยอยู่ร่วมกันกับโรงไฟฟ้าได้อย่างมีความสุข สามารถตรวจสอบได้ไม่มีข้อพิพาทขัดแย้งใด ๆ อาศัยอยู่ด้วยกันเหมือนญาติพี่น้อง ต่างพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมทำกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างผสมผสานกลมกลืน (ทศพร, 2556) ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกหรือมีผลประโยชน์แอบแฝงใด ๆ ทั้งปวง

แนวคิดการบริหารจัดการกองทุนฯ อย่างไรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง (แม่เมาะ) จัดตั้งขึ้นตามมติของ ครม. เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2550 เห็นชอบตามมติของคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ครั้งที่ 4/2550 วันที่ 4 มิถุนายน 2550 โดยได้รับโอนเงินจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ระหว่างเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2550 และปีงบประมาณ 2551 เป็นเงินทั้งสิ้น 170,713,834.24 บาท

และ 328,080,017.77 บาท ในปี พ.ศ. 2550 และ 2551 ที่ผ่านมา รวมเป็นเงินกว่า 500 ล้านบาท (ตารางที่ 1) โดยมีประเภทเชื้อเพลิง 2 ประเภท คือ ถ่านหิน และน้ำมันดีเซล มีอัตราค่าจ่ายเงินเข้ากองทุน 0.0200 บาท/kWh และ 0.0150 บาท/kWh ตามลำดับ คาดว่าประมาณการเงินที่จะเข้ากองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง ปี พ.ศ.2552-2556 มีดังภาพที่ 1

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2556 เป็นต้นไป โรงไฟฟ้าแม่เมาะจะโอนเงินเข้ากองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง ประมาณปีละไม่น้อยกว่า 330 ล้านบาท (กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า, 2552) บริหารโดยคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง ประกอบด้วยกรรมการผู้แทนภาคประชาชน กรรมการผู้แทนภาครัฐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และกรรมการผู้แทนโรงไฟฟ้า โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางเป็นประธานคณะกรรมการ จะเห็นได้ว่าแนวคิดการตั้งคณะกรรมการที่มาจากผู้แทนภาคต่าง ๆ นั้น ได้ผ่านกระบวนการคัดเลือกอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้กรรมการที่มีความรู้ความสามารถผู้แทนของชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี โดยมีการผู้แทนภาคประชาชนที่ได้มาจากการคัดเลือกโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องมีความเกี่ยวพันกับกิจกรรมการทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบและมีการถ่วงดุลอำนาจการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนฯ ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้และเป็นธรรม ซึ่งหากแสดงถึงรูปแบบในการบริหารจัดการที่ดีแล้วยังสามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบ

Table 1 Community Development Fund for surrounding in Mae Moh power plant

unit : million (bath)

Province	Power Plant	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
Lampang	Mae Moh	170.71	328.08	332.13	330.64	343.29	335.56	343.29

Note: Net production unit / Unit Average Power Plant system of 1,400,000,000-1,500,000,000 kWh/year

ให้กับการบริหารของกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย อย่างไรก็ตามบทบาทสำคัญจะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน ที่จะสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในการบริหารงบประมาณของกองทุนฯ จำนวนปีละกว่า 330 ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างสูงเป็นสิ่งที่ท้าทายมาก ๆ สำหรับอนาคตของชุมชนคนแม่เมาะว่าจะได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปหรือไม่

ผู้เขียนขอน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบันมาเป็นหลักยึดในการบริหารจัดการกองทุนฯ อย่างไรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบโรงไฟฟ้า เพื่อให้เกิดการยอมรับในการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดความขัดแย้งกันระหว่างชุมชนกับ กฟผ.แม่เมาะ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางที่ยอมรับกันได้ทั้งสองฝ่ายโดยไม่มีเงื่อนไขของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นสำคัญ และต้องกระจายไปสู่ชุมชนอย่างเท่าเทียมทั่วถึงกันและเป็นรูปธรรมชัดเจนจับต้องได้จริง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มี

สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2553)

จากหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความเข้าใจพระทัยและทรงมีสายพระเนตรที่มองการณ์ไกลถึงปัญหาของการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วและมีความทันสมัย หากประชาชนเองไม่มีแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนให้เหมาะสมสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างรู้เท่าทันแล้ว ก็จะทำให้ชีวิตประสบกับปัญหาหามรุ่งด้านวัตถุนิยม-บริโภคนิยม เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและกระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาครอบงำทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของเราเกิดการวิบัติล่มสลายได้

กองทุนพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ที่หมุนเวียนในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ

นอกจากกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า จังหวัดลำปาง จะได้รับการสนับสนุนจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะในปีงบประมาณ 2550 และ 2551 ที่ผ่านมามีจำนวนเงินสูงถึง 498.78 ล้านบาท กฟผ. แม่เมาะยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น การเสียภาษีโรงเรียนและที่ดิน (ปีละประมาณ 20 ล้านบาท) การเสียภาษีค่าภาคหลวงแร่ (ปีละประมาณ 225 ล้านบาท) สมาคมพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรอำเภอแม่เมาะ (ปีละประมาณ 30 ล้านบาท) สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (ปีละประมาณ 30 ล้านบาท) โครงการพัฒนาชุมชน กฟผ. แม่เมาะ (ปีละประมาณ 50 ล้านบาท) การจัดตั้งวิทยาเขตการจัดการและเทคโนโลยี กฟผ.แม่เมาะ 372 ล้านบาท สรุปแล้วในแต่ละปีจะมีเงินหมุนเวียนในอำเภอแม่เมาะไม่น้อยกว่า 400 ล้านบาท ในเชิงเศรษฐศาสตร์ปริมาณเงินที่มีการขยายผลออกไป

(multiplier) ยังมีจำนวนมากเท่าไรก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ๆ มีปริมาณเงินมากขึ้นเป็นทวีคูณเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น แต่ทำไมผลสะท้อนกลับที่ได้รับจากชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะกลับยังไม่เป็นไปอย่างที่คิดกัน คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพมีรายได้ที่มั่นคงและมีความภูมิใจในศักดิ์ศรีของชุมชนแม่เมาะและจังหวัดลำปาง ที่มีโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของชุมชนเอง

ในทางกลับกันมีหลายฝ่ายกำลังประเมินผลแผนงานและโครงการของกองทุนพัฒนาชุมชนโดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ใน 2 ปีที่ผ่านมา ซึ่งใช้เงินไปแล้วเกือบ 500 ล้านบาท บริหารโดยคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2553) ร่วมกับกองทุนพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ที่ กฟผ. ตั้งขึ้นตลอดจนหน่วยงานด้านชุมชนสัมพันธ์ของ กฟผ.แม่เมาะเอง ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกองทุนฯ มากน้อยเพียงใด จึงยังไม่มีที่ยอมรับหรือเกิดความพึงพอใจกับประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะแต่อย่างใด ทุกวันนี้ยังมีการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่มในการเรียกร้องผลประโยชน์และฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทดแทนจาก กฟผ.แม่เมาะอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่มีที่ท่าว่าจะลดลงแม้ว่าจะมีการอพยพโยกย้ายราษฎรออกห่างไปจากพื้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตรก็ตาม มีการตั้งคำถามว่าเกิดอะไรขึ้นกับกองทุนพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ทำไมจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

ประเด็นปัญหาสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ในส่วนของภาคประชาชนโดยการสรรหา ได้มาจากกระบวนการที่โปร่งใสเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวแทนของภาคประชาชนได้มากน้อยเพียงใด มีสิทธิ มีเสียงในการระงับ คัดค้านโครงการที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะหรือผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึงหรือไม่

2. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ในส่วนของผู้แทนภาครัฐโดยการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการ ได้มาจากกระบวนการที่โปร่งใสเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวแทนที่

เข้าใจปัญหาพื้นฐานของประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะได้มากน้อยเพียงใด

3. ประธานกองทุนฯ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอนุมัติโครงการใดโครงการหนึ่ง มีความเป็นกลางในการอนุมัติโครงการใด ๆ ที่ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มผลประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

4. การจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งบประมาณของการบริหารกองทุนฯ ไม่มีระเบียบการพัสดุและการเงิน-การคลังใด ๆ รองรับและมีวินัยการเงินที่เคร่งครัดทำให้เกิดช่องว่างในการตรวจสอบและประเมินผลการใช้งบประมาณของโครงการนั้น ๆ ว่าบรรลุเป้าหมายของโครงการนั้น ๆ หรือไม่ และประชาชนได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง

5. โครงการที่อนุมัติส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่ใช้งบประมาณสูงมาก ต้องจ้างผู้รับเหมาจากภายนอก หรือไม่ก็เป็นการผูกขาดเฉพาะรายใดรายหนึ่ง จึงไม่เกิดการกระจายรายได้และสร้างงานให้กับชุมชนอย่างทั่วถึง

6. โครงการบางโครงการเสนอมาจากกลุ่มผู้นำที่จัดตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจเพื่อรับงานโดยตรง เพียงแต่ขอให้ใช้งบประมาณให้ครบตามนโยบายเท่านั้น ซึ่งการใช้งบประมาณเสร็จแต่ไม่สำเร็จนั่นคือ บรรลุผลในแง่ของเชิงปริมาณของงบประมาณแต่ไม่ได้ส่งผลประโยชน์ต่อประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะเลยในแง่ของเชิงคุณภาพสรุปก็คือ กลุ่มผลประโยชน์นั่นเอง

7. วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งกองทุนฯ คือ จัดสรรเงินทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า เพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะเป็นโรงไฟฟ้าที่เป็นจุดเริ่มแรกของแนวคิดการตั้งกองทุนฯ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจ พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นเป็นรูปธรรมชัดเจนจับต้องได้ เมื่อตัวแบบของการบริหารกองทุนฯ เป็นที่ยอมรับของชุมชนชาวอำเภอแม่เมาะแล้ว ก็สามารถขยายผลเป็นตัวอย่างของความสำเร็จของการก่อสร้างโรงไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงถ่านหินลิกไนต์หรือโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ของรัฐในพื้นที่อื่น ๆ ได้ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวมได้ในที่สุด

แต่ในความเป็นจริงแล้วงบประมาณถูกแบ่งปันส่วนโดยผู้มีอำนาจขึ้นไปใช้ในทางอื่นที่ไม่ได้ชี้ชัดและอธิบายต่อสังคมว่า เป็นกิจกรรมต่อเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าแต่อย่างไร แต่อาจจะถูกมองว่าเป็นการกระทำเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับผู้มีอำนาจนั้น ๆ ความสำเร็จของกองทุนฯ จึงยังไม่ปรากฏต่อสายตาของสังคมและสาธารณชนทั่วไป แต่กลับจะก่อให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มของผู้มีอำนาจในชุมชนอำเภอแม่เมาะมากขึ้น ระหว่างกลุ่มผู้นำสายการปกครอง กลุ่มผู้นำอำนาจต่อรองผลประโยชน์และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ผลลัพธ์ที่ได้จึงยังไม่ถึงประชาชนระดับรากหญ้าอยู่ดี

ข้อเสนอในการบริหารจัดการ

จากบริบทดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าซึ่งเป็นกองทุนขนาดใหญ่มีเงินสนับสนุนปีละประมาณ 330 ล้านบาท ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา การระเบิดจากข้างใน และการพึ่งตนเอง” เป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนนั่นคือ

เข้าใจ ได้แก่ การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดของชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา สาธารณสุขสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ

เข้าถึง ได้แก่ การรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงต่าง ๆ ของชุมชนในระดับรากหญ้าหรือคนส่วนใหญ่ของอำเภอแม่เมาะอย่างครอบคลุมทุกกลุ่มที่ประสบกับความยากจน ความเดือดร้อน คนด้อยโอกาสหรือผู้ที่อ้างตัวว่าเจ็บป่วยจากผลกระทบมลภาวะจากกิจกรรมของโรงไฟฟ้าและการทำเหมืองแม่เมาะ

พัฒนา ได้แก่ การจัดทำแผนงานโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการและลักษณะภูมิสังคมของชุมชนนั้น ๆ สามารถนำไปปฏิบัติได้ถึงทุกกลุ่มของชุมชนบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน นั่นคือ

การระเบิดจากภายใน ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกันของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ สามารถที่จะ

พึ่งตนเองได้โดยมีทรัพยากรมนุษย์ของประชาชนอำเภอแม่เมาะที่มีคุณภาพ ผลลัพธ์สุดท้าย (ultimate outcomes) จึงจะตกเป็นของชุมชนอย่างแท้จริงทั้งนี้ภายใต้การบริหารจัดการและการกำกับดูแลที่ดีของคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ การตรวจสอบความถูกต้อง ความโปร่งใสของชุมชนแล้ว เชื่อได้ว่าจะสามารถสนองตอบความต้องการและเป็นที่ยอมรับของชุมชนได้อย่างไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีหน่วยงานด้านชุมชนสัมพันธ์ของ กฟผ.แม่เมาะ ที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) หรือลูกค้าภายนอก (external customer) อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับและเกิดความพึงพอใจของชุมชน ซึ่งจะต้องยึดหลักของสหวิทยาการ (interdisciplinary) คือ หลักวิชาการ วิชาชีพ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ควบคู่ไปกับหลักนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ การบริหาร และชุมชนสัมพันธ์ บนพื้นฐานของความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่มีผลประโยชน์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุก หลักความรับผิดชอบต่อสังคม (cooperate social responsibility) อย่างมีอาชีพเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ให้สังคมโดยรวมรับทราบอย่างมีความเข้าใจที่ดีต่อภาพลักษณ์ กฟผ. โดยรวมด้วย นอกจากนี้ กฟผ. ต้องปรับกลยุทธ์ให้ผู้ปฏิบัติงาน กฟผ. ทุกระดับ ในฐานะของลูกค้าภายใน (internal customer) มีความรู้ความเข้าใจต่อภารกิจ กฟผ. ที่มีนโยบายต่อประชาชน กฟผ. และจรรยาบรรณ กฟผ. โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการหล่อหลอมค่านิยมร่วม (core value) การสร้างวัฒนธรรม กฟผ. ควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม อย่างทั่วถึงและนำไปปฏิบัติเป็นตัวแทนภาพลักษณ์ กฟผ. (EGAT brand agent) ที่ดีต่อชุมชน สังคมและสาธารณชนได้อย่างสง่างามเผยแพร่เป็นที่รักใคร่และยอมรับของสังคมโดยรวม

รูปแบบใหม่ในการบริหารพัฒนา

ผู้เขียนขอเสนอกรอบแนวคิดรูปแบบในการบริหารพัฒนาชุมชนอำเภอแม่เมาะอย่างผสมผสาน อย่างมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ภาคส่วน ในรูปของการบริหารจัดการแบบบูรณาการโดยพหุภาคี ในลักษณะองค์รวม ดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์กลางการซื้อขายของชุมชน (one stop service) ในรูปแบบของช่องทางตลาดหรือตลาดกลางอำเภอแม่เมาะ เช่น การจัดตั้งตลาดกลางขนาดใหญ่ที่ทันสมัย ได้แก่ ซูเปอร์มาร์เก็ต มินิมาร์ท ของอำเภอแม่เมาะขึ้นเพื่อรับซื้อวัตถุดิบจากชุมชน นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์รวมถึงสินค้า OTOP และจำหน่าย เนื่องจากในพื้นที่อำเภอแม่เมาะมีวัตถุดิบในการผลิตเป็นจำนวนมากไม่เพียงพอที่จะแปรรูปได้ ก่อนที่จะถูกบริษัทต่างชาติ (Big c, Tesco Lotus Express, Seven Eleven) ทุ่มเข้ามาขยายสาขาในอำเภอแม่เมาะ โดยการบริหารจัดการในรูปแบบสหกรณ์และจ้างผู้จัดการมืออาชีพมาบริหาร ให้ประชาชนมีหุ้นส่วนในการเป็นเจ้าของกิจการ และขยายช่องทางตลาดออกไปข้างนอกอำเภอแม่เมาะ โดยการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ ใช้งบประมาณจากกองทุนพัฒนาชุมชนโดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

2. ขยายเครือข่ายจากศูนย์กลางไปยังสาขาย่อยของแต่ละตำบลในการรับซื้อวัตถุดิบและผลผลิตทางเกษตรส่งต่อมาเป็นทอด ๆ จะทำให้เกษตรกรมีรายได้จากเกษตรกรรวมตลอดปี ลดปัญหาคนว่างงาน สามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนชาวแม่เมาะได้ตลอดทั้งปี

3. จัดตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงงานคัดแยกผลผลิตทางการเกษตรและบ่อบำบัดน้ำเสียขนาดใหญ่เพื่อให้ได้เนื้อสัตว์ ผลผลิตที่มีคุณภาพโดยการรับรองจากสถาบันวิชาการต่าง ๆ และมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีได้มาตรฐานความปลอดภัยควบคู่กันไป

4. ส่งเสริมเกษตรกรรมแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์หรือเกษตรธรรมชาติ โดยการปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาลในสัดส่วนที่เหมาะสมผ่านการวางแผนจากเกษตรอำเภอแม่เมาะ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น มูลสัตว์ ช้างข้าวโพด เศษใบไม้ ใบหญ้า ฟางข้าว วัชพืชในอ่างน้ำ/แหล่งน้ำธรรมชาติใน

อำเภอแม่เมาะ เป็นวัสดุหลักในการผลิต ทำให้ผลผลิตปลอดสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของสิ่งมีชีวิต

5. ส่งเสริมการปลูกพืชพลังงานทดแทน เช่น ข้าวโพด มะเขือเทศ อ้อย มันสำปะหลัง และอื่น ๆ คู่ขนานกับการปลูกข้าวและพืชตามฤดูกาลที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของชุมชน เป็นการเพิ่มรายได้เสริมและสร้างงานสร้างอาชีพตลอดปี

6. ส่งเสริมการผลิตน้ำมันจากพลังงานชีวมวลต่าง ๆ ใช้ภายในชุมชน โดยความร่วมมือจากหน่วยงาน กฟน. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและสถาบันวิชาการต่าง ๆ เพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศและพัฒนาไปเป็นสถานีบริการน้ำมันชุมชนสำหรับใช้ในชุมชนนั้น ๆ หากมีปริมาณมากเหลือใช้สามารถนำมาผลิตพลังงานไฟฟ้าในรูปแบบของโรงไฟฟ้าชุมชนขนาดเล็กเพียงพอต่อความต้องการใช้งานในชุมชนแต่ละชุมชนหรือตำบลใดตำบลหนึ่งหรือเป็นส่งออกไปใช้ในยังพื้นที่นอกอำเภอแม่เมาะก็ได้

7. การส่งเสริมอาชีพอีกหลายด้าน เช่น การแปรรูปอาหาร สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การทอผ้าพื้นเมือง หัตถกรรม การแสดงศิลปวัฒนธรรม ศูนย์อาหารของชุมชน ถ่านอัดแท่ง ช่างฝีมือด้านงานก่อสร้าง ช่างเครื่องจักรกล ฯลฯ

8. รูปแบบการบริหารจัดการโดยการจ้างผู้บริหารมืออาชีพที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารจัดการแต่ละสาขาวิชาชีพ โดยมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมและรางวัลผลตอบแทนพิเศษในกรณีที่มีการกำไรในแต่ละปี มีการแบ่งผลกำไรในรูปแบบของเงินปันผลให้กับสมาชิกผู้ถือหุ้นทุกคน ทั้งนี้จะต้องมีคณะกรรมการที่ปรึกษาจากภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนที่มีความเชี่ยวชาญมาคอยให้คำชี้แนะด้านเทคนิค บนพื้นฐานของความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เป็นรูปธรรมชัดเจน หากพบว่ามีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชันก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องมีกระบวนการเอาผิดตามกฎหมายได้ การคัดสรรคณะกรรมการในทุก ๆ คณะจะต้องมีระบบและกลไกตรวจสอบที่สุจริต ไม่มีการอิงกลุ่มการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น

9. สำหรับการบริหารจัดการโดย กฟผ.เอง จะต้องเน้นการทำงานชุมชนสัมพันธ์แบบมืออาชีพร่วมกันที่มีความเอกภาพเข้มแข็ง มีกลยุทธ์เชิงรุก สร้างความสัมพันธ์ มนุษย์สัมพันธ์และเสริมสร้างประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจที่ดี ให้แก่ ชุมชนอำเภอแม่เมาะอย่างทั่วถึง มีความเสมอภาค โดยใช้หลักสหวิทยาการ (interdisciplinary) มากกว่าการใช้หลักนิติศาสตร์เพียงอย่างเดียว นั่นคือ การเผชิญหน้าท้าทายมีแพ้ชนะ สุดท้ายคือการสร้างศัตรู หรือใช้การเมืองเข้ามาแทรกแซง นั่นคือ การใช้อำนาจเข้ามากำหนดและควบคุมให้เป็นไปตามผู้มีอำนาจชี้ว่า ซึ่งปัจจุบันการเมืองภาคประชาชนมีความเข้มแข็งมากและเป็นตัวเป็นตนเองมากขึ้น มีความอิสระใครจะมาครอบงำอะไรได้ยาก หรือแม้กระทั่งจะให้ผลประโยชน์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้นก็เป็นการแบ่งแยกแบ่งฝ่ายทำให้ขาดความสามัคคีขึ้นในชุมชน เกิดอิทธิพลในการต่อรองอำนาจและผลประโยชน์ตลอดเวลา การแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็ทำได้ยากและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้คนรุ่นหลัง ๆ ไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้เลย นอกจากแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้น กฟผ. จึงต้องมีนโยบายและแนวทางการปฏิบัติชุมชนสัมพันธ์หรือมีความรับผิดชอบขององค์กรต่อชุมชนและสังคม (CSR) ที่ชัดเจนสืบเนื่องต่อกันไปถึงคนรุ่นใหม่อีกอย่างต่อเนื่อง (แผนระยะยาว) ก็จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ในที่สุด

10. ส่งเสริมให้มีการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะให้มีจริยธรรม ศีลธรรม สืบสานจารีตวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมและแผนงานชุมชนในอำเภอแม่เมาะอย่างมีระบบระเบียบ เป็นขั้นเป็นตอน มีวัด โรงเรียน สถานวัฒนธรรมอำเภอแม่เมาะ ปราศัญชาชาวบ้าน เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับองค์ความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นการเพิ่มมูลค่าเพิ่มและคุณภาพให้กับประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะได้อย่างผสมผสานกลมกลืนเหมาะสม

11. นอกจากนี้ยังส่งเสริมด้านการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา โดยถอดบทเรียนในอดีตมาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนหรือหลักสูตรท้องถิ่น ในทุกกลุ่มสาระ 8 กลุ่ม ในสถาบันการศึกษา

ในอำเภอแม่เมาะทั้งหมด การปลูกฝังสร้างค่านิยมใหม่ในเชิงด้านบวกและสร้างสรรค์ ให้มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

12. ผู้บริโภคหลักในการจับจ่ายซื้อขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากสายการผลิต/เครือข่ายของชุมชนตำบลต่าง ๆ ในอำเภอแม่เมาะ คือ ผู้ปฏิบัติงาน กฟผ. ซึ่งเป็นผู้นำและมีค่านิยมในการบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยอยู่แล้ว หัวหน้าส่วนราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทัศนศึกษาดูงาน พิพิธภัณฑ์ศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ (แม่เมาะ) เฉลิมพระเกียรติสวนพฤกษชาติ โรงไฟฟ้าและเหมืองแม่เมาะ ปีละประมาณไม่น้อยกว่า 100,000 คน ก็เป็นลูกค้าหรือผู้บริโภคได้ หากมีค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าคนละ 100 บาท แล้วสามารถสร้างรายได้สร้างงานให้กับชุมชนอำเภอแม่เมาะ ปีละ 10,000,000 บาท เป็นต้น

13. ด้านอื่น ๆ คือ การส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแม่เมาะเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นการสร้างรายได้สร้างงานให้กับชุมชนอำเภอแม่เมาะอย่างต่อเนื่อง โดยระดมปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการทุกแขนงมาค้นหาประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต สถานที่และมรดกภูมิปัญญาที่สำคัญ ๆ เช่น ถ้ำประตูผา ทะเลสาบนาสัก พระพุทธรูปหยกขาวที่ใหญ่ที่สุดในโลก หุ่นขี้ผึ้ง ภูเขาเทียม ทะเลหมอก ลานสไลเดอร์ กิจกรรมค่ายเยาวชน/วิทยาศาสตร์/พลังงาน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกษตรกรรมหรือเชิงวัฒนธรรม โฮมสเตย์ ภูเขาไฟแผ่นดินไหว บ่อเหมืองถ่านหินลิกไนต์ โรงไฟฟ้าพิพิธภัณฑ์ เทศกาลท่องเที่ยวแม่เมาะ งานเดิน-วิ่งแม่เมาะมินิฮาล์ฟมาราธอน เป็นต้น นำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ของอำเภอแม่เมาะขยายผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสสัมผัสความเป็นจริงว่ามีความน่าสนใจอย่างไรบ้างที่ข้อมูลที่ได้เผยแพร่ออกไปหรือมีแต่ธรรมชาติที่มีความสวยงามและแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามมากมาย มีบรรยากาศของความเป็นมิตรและรอยยิ้มที่มีน้ำใจดี

ผลลัพธ์ที่ได้

จากตัวอย่างข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ข้างต้นโดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นต้นแบบในการคิดและบริหารจัดการที่ดีด้วยความร่วมมือที่ดีของทุก ๆ ฝ่ายแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จะบรรลุความสำเร็จของการยอมรับของชุมชนต่อการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในทุก ๆ พื้นที่ของประเทศได้อย่างไม่มีข้อคัดค้านและร้องเรียน นำไปเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะแนวความคิดแบบเบ็ดเสร็จนี้สามารถแก้ไขปัญหาซ้ำซากต่าง ๆ และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน และเป็นระบบ ประชาชนทุกคนสามารถจับต้องได้และสามารถนำไปปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม องค์กร/หน่วยงาน และประเทศชาติในที่สุด บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นคือ พอประมาณ ไม่ตึงไม่หย่อนมากเกินไปเดินทางสายกลาง ๆ รู้จักพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีเหตุมีผล รู้ว่าอะไรควรจ่ายและไม่ควรจ่าย ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว รู้จักผิดชอบชั่วดีและการรักษาสິงแวดล้อมที่ดี มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักการเก็บออม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และควบคู่กับการมีคุณธรรม และความซื่อสัตย์ จริงใจ ต่อกันและกัน ไม่เบียดเบียน เกิดความไว้วางใจ เชื่อถือซึ่งกันและกันแล้ว สังคมและประเทศชาติก็จะมีความแต่ความผาสุก ความมั่นคงตลอดไป เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จ สามารถนำไปปรับใช้กับทุก ๆ ชุมชนและทุกแห่งได้โดยความสอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะภูมิสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี จนมีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนได้ในที่สุด

บทสรุป

การนำเสนอแนวคิดข้างต้นไม่ใช่แนวคิดที่ทำไม่ได้ เพียงแต่จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ มีความจริงใจ อาสาเข้ามาทำงาน โดยมุ่งผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม ทำงานอย่างเป็นระบบมีลำดับขั้นตอน โดยยึดหลัก “ประสานคน ประสานงาน ประสาน

ประโยชน์” และน้อมนำปรัชญา แนวคิด ทฤษฎีและหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้อ ซึ่งเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จ มาปฏิบัติอย่างจริงจังแล้ว ผลประโยชน์ย่อมตกอยู่ที่ประชาชนอำเภอชาวแม่เมาะอย่างไม่ต้องสงสัย เมื่อนั้นประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะ ก็จะมีแต่ความสงบสุข ความสามัคคี ปราศจากข้อขัดแย้งใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อโรงไฟฟ้าแม่เมาะปิดกิจการลงในปี พ.ศ. 2578 สิ่งที่เหลืออยู่ได้ภายหลังจากมีการปิดโครงการขนาดใหญ่ของรัฐหรือเอกชนที่ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นเป็นแหล่งวัตถุดิบก็คือทุนทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าสามารถดำเนินชีวิตตนเองได้อย่างมีแบบแผน สามารถพึ่งตนเองได้โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จากสติปัญญาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนชาวอำเภอแม่เมาะที่มีแต่ความสุข มีภูมิประเทศที่สวยงาม ผู้คนมีความยิ้มแย้มแจ่มใสมีอัธยาศัยเป็นกันเอง ไม่มีความหวาดระแวง ต่อผู้มาเยือนและเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษา ต้นแบบของการบริหารจัดการของชุมชนอื่น ๆ นำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศในภาพรวมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า. 2552. กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง (แม่เมาะ). (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.eppo.go.th/cdf/> (24 มีนาคม 2553).
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. 2553. กองทุนพัฒนารอบโรงไฟฟ้า. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.egat.co.th/index.php?option=com_glossary&letter=%E0%B8%81&id=112 (18 กุมภาพันธ์ 2553).
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2556. ชุมชนเข้มแข็ง สังคมน่าอยู่ เศรษฐกิจยั่งยืน ด้วยงานวิจัย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(3): 1-5.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). 2553. แนวพระราชดำริ. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.rdpb.go.th/RDPB/front/SufficiencyEconomy.a.spx?p=4> (24 มีนาคม 2553).